

SPELREGLER FÖR
PRESS
TV
RADIO

Utgiven av Pressens Samarbetsnämnd

FEBRUARI 2010

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid.

3	Förord
4	Vilka regler gäller för press, radio och tv?
7	Etiska regler för press, radio och tv
7	Publicitetsregler
10	Yrkesregler
12	Riktlinjer mot textreklam
14	Stadgar för Pressens Opinionsnämnd
18	Instruktion för Allmänhetens Pressombudsman
21	Stadgar för Pressens Samarbetsnämnds Delegation för Allmänhetens Pressombudsman
22	Riktlinjer angående åsiktsannonsering
24	Utdrag ur 1996 års radio- och TV-lag
26	Utdrag ur 2006 års sändningstillstånd för Sveriges Television AB
30	Utdrag ur instruktion för Granskningsnämnden för radio och TV
34	Reglerna rörande tryckfrihet, yttrandefrihet och allmänna handlingars offentlighet
37	Upphovsrätt

TU Service AB
Kungsholmstorg 5 - STOCKHOLM

Förord

till sjuttonde upplagan

"Bakom Spelregler för press, radio och TV står pressens huvudorganisationer – Publicistklubben, Journalistförbundet, Tidningsutgivarna och Sveriges Tidskrifter.

Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion tillämpar reglerna i den utsträckning som är möjligt med hänsyn till radio- och tv-lagen och programföretagens sändningstillstånd från staten.

Vi riktar en allvarlig maning till varje medarbetare i massmedierna att noga följa reglerna och deras tillämpning, att bland kolleger verka för att de efterlevs och att sprida kännedom om dem bland allmänheten.

Varje medarbetare i press, radio och TV måste också vara förtrogen med tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen, sekretessreglerna, upphovsrätten och de bestämmelser i brottsbalken som rör yttrandefriheten.

Stockholm i februari 2010

*Publicistklubben
Svenska Journalistförbundet
Svenska Tidningsutgivareföreningen
Sveriges Tidskrifter Sveriges Radio Sveriges Television
Utbildningsradion*

Vilka regler gäller för press, radio och tv?

Det råder tryckfrihet och yttrandefrihet i Sverige

Det är lag på att vi skall ha tryckfrihet och yttrandefrihet i Sverige, ja t o m grundlag.

Det betyder att t ex tidningar och etermedier har stor frihet att framföra vilka åsikter de vill och att trycka och sända de nyheter de anser intressanta.

Men den friheten är inte obegränsad. Denna skrift berättar om det väsentligaste i de regler som gäller för massmedierna och särskilt om vilka rättigheter den enskilde har.

Den enskildes rätt

Den grundlag som ger reglerna för tidningar och tidskrifter kallas tryckfrihetsförordningen (TF). Den ger varje medborgare rätt att fritt uttrycka sig i skrift. Men lagen ger också enskilda skydd mot ärekränkning i tidningar. Om en tidning utpekat någon som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnat uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning kan tidningens ansvarige utgivare bli dömd för förtal och tidningen kan åläggas att utge skadestånd. Tidningen kan dock bli friad om det var viktigt för allmänheten att få reda på saken och tidningen hade grundad anledning att tro att dess uppgift var sann. Målet skall prövas av en jury som enligt lagen särskilt skall beakta vikten av vidsträckt tryckfrihet.

För radio, tv och vissa Internetpubliceringar, t ex nättidningar, finns motsvarande regler i yttrandefrihetsgrundlagen.

Det vanliga är att den enskilde själv åtalar en tidning för ärekränkning.

Justitiekanslern kan dock väcka åtal för tryckfrihetsbrott som innebär förtal (ärekränkning) om den enskilde har angivit brottet till åtal och om det av särskilda skäl är viktigt från allmän synpunkt.

Utöver lagens bestämmelser finns det också etiska regler för press, radio och tv. Bakom reglerna står Publicistklubben (PK), Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen (Tidningsutgivarna), Sveriges Tidskrifter, Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Utbildningsradion AB.

De etiska reglerna gäller inte bara för tryckta tidningar och tidskrifter utan också för grundlagsskyddade Internetpubliceringar från tidningar och tidskrifter som är medlemmar i Tidningsutgivarna eller Sveriges Tidskrifter.

De etiska reglerna syftar till att ge den enskilde ett skydd mot publicitetsskador utöver det som lagen erbjuder. Reglerna anvisar tidningarna att undvika inte bara ärekränkande påståenden utan även sådana uppgifter om enskildas privatliv, som saknar uppenbart allmänintresse. Behörigt utrymme skall ges åt rättelser och genmälen. Polisutredningar och brottmål skall behandlas objektivt och med behörig hänsyn till de misstänkta och dömdas intressen.

Begär rättelse

Den som anser sig illa behandlad eller omskriven på ett felaktigt sätt i en tidningsartikel kan vända sig direkt till tidningen eller tidskriften och begära att få rättelse.

Man kan också vända sig till Allmänhetens Pressombudsman (PO). Denne hjälper den enskilde, antingen genom att ta kontakt med tidningen och utverka att en rättelse eller ett genmäle införs eller genom att hänskjuta ärendet till Pressens Opinionsnämnd.

PK, Journalistförbundet, Tidningsutgivarna och Sveriges Tidskrifter har inrättat Pressens Opinionsnämnd för bedömning av pressetiska frågor. Den består av en ordförande, tre vice ordföranden, fjorton ordinarie ledamöter och sju suppleanter. Nämnden är uppdelad på två avdelningar, med åtta ordinarie ledamöter – inklusive ordföranden - i varje avdelning, vilka sammanträder var för sig.

De fyra pressorganisationerna som nämnts härövan utser vardera till varje avdelning en ordinarie ledamot av nämnden. Tre representanter för allmänheten utses till varje avdelning av justitieombudsmannen och ordföranden i Sveriges Advokatsamfund gemensamt.

Ordföranden, som också är ledamot har utslagsröst. Denne har alltid varit en framstående domare.

Vad gäller etermedierna är de företag, som enligt regeringens beslut erhållit rätt att sända radio- och tv-program (programföretag), skyldiga att rätta felaktiga sakuppgifter när det är påkallat.

Rådfråga PO

Vem som helst kan vända sig till PO och rådfråga denne eller anföra klagomål beträffande saker som stått i pressen. PO:s huvuduppgift är att snabbt och smidigt samt med ett minimum av formaliteter försöka lösa tvister mellan enskilda och tidningar som orsakats av publicitet samt att, i förekommande fall, pröva om artikeln inte är sådan att den bör hänskjutas till opinionsnämnden.

Pressombudsmannen utreder de klagomål som inges till denne. Den klagande och tidningen får yttra sig i saken. Klagomål måste ske skriftligen och inom tre månader efter den dag då artikeln var införd. Endast om särskilda skäl för dröjsmålet föreligger kan klagomål, som inkommit för sent, upptas till prövning. Anmälningar från företag, organisationer och myndigheter bör i allmänhet prövas endast om det gäller rättelse eller genmäle. Det kostar ingenting att vända sig till PO. Pressombudsmannen har också vissa möjligheter att ta upp ärenden på eget initiativ.

Pressens Opinionsnämnd

Om nämnden anser att en tidning eller tidskrift bör klandras måste denna publicera nämndens utslag. Det publiceras ofta även i andra tidningar, i Journalisten (Journalistförbundets organ) och Medievärlden (Tidningsutgivarnas organ). Den tidning som klandras får också betala en expeditionsavgift. Den är från 25.000:- exkl. moms för tidningar med en upplaga över 10.000 ex och 10.000:- exkl. moms när upplagan är upp till 10.000 ex.

Ifall PO avvisar en anmälan kan den klagande gå vidare till opinionsnämnden, men endast om han själv är berörd av artikeln.

Yrkesetiska nämnden

Journalistförbundets yrkesetiska nämnd, YEN, prövar frågor om Journalistförbundets medlemmars eventuella överträdelse av yrkesreglerna – den del av regelverket som handlar om journalistisk integritet och anskaffning av material.

Ett ärende måste anmälas inom ett år efter aktuell händelse för att tas upp till behandling i nämnden.

Granskningsnämnden för radio och TV

Granskningsnämnden för radio och TV har att genom efterhandsgranskning övervaka att programföretagen följer bestämmelserna i radio- och TV-lagen och tillstånden från staten.

Den som vill klaga på ett radio- eller tv-program kan vända sig till Granskningsnämnden. Nämnden kan även pröva program på eget initiativ.

Granskningsnämnden har i detta hänseende större befogenheter än Pressens Opinionsnämnd, vars väsentliga uppgift är att se till att pressen respekterar de etiska regler som dess organisationer själva skapat.

Det bör observeras att programföretagen enligt tillstånden från staten är skyldiga att underrätta Granskningsnämnden om de beslutat avslå en skriftlig begäran om genmäle. Då de fattat beslut med anledning av en sådan begäran måste de genast underrätta nämnden om detta och också om de skäl, som bestämt utgången i ärendet.

”Etik är inte juridik

Pressetik och juridik är två skilda saker. Medan juridiken handlar om lagtolkning, så handlar pressetiken om hänsyn, respekt och förhållningssätt vid utövandet av den publicistiska uppgiften. Det betyder att det som är pressetiskt klandervärt inte alls behöver vara brottsligt.”

Etiska regler för press, radio och tv

Press, radio och tv skall ha största frihet inom ramen för tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen för att kunna tjäna som nyhetsförmedlare, granskare av samhällslivet och för att kunna publicera det som är av vikt och betydelse för medborgarna. Det gäller dock att skydda enskilda mot oförskyllt lidande genom publicitet.

Etiken tar sig inte i första hand uttryck i en formell regeltillämpning utan i en ansvarig hållning inför den publicistiska uppgiften. De etiska reglerna för press, radio och tv är ett stöd för den hållningen.

I. PUBLICITETSREGLER

Ge korrekta nyheter

1. Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling.
2. Var kritisk mot nyhetskällorna. Kontrollera sakuppgifter så noggrant som omständigheterna medger, även om de tidigare har publicerats. Ge läsaren/mottagaren möjlighet att skilja mellan faktaredovisning och kommentarer.
3. Löpsedel, rubrik och ingress skall ha täckning i texten.
4. Slå vakt om den dokumentära bilden. Var noga med att bilder och grafiska illustrationer är korrekta och inte utnyttjas på ett missvisande sätt.

Var generös med bemötanden

5. Felaktig sakuppgift skall rättas, när det är påkallat. Den som gör anspråk på att bemöta ett påstående skall, om det är befogat, beredas tillfälle till genmäle. Rättelse och genmäle skall i lämplig form publiceras utan dröjsmål och på så sätt att de kan uppmärksammas av dem som har fått del av de ursprungliga uppgifterna. Observera att ett genmäle inte alltid kräver en redaktionell kommentar.
6. Publicera utan dröjsmål Pressens Opinionsnämnds klandrande uttalanden i fall som rör den egna tidningen.

Respektera den personliga integriteten

7. Överväg noga publicitet som kan kränka privatlivets helgd. Avstå från sådan publicitet om inte ett uppenbart allmänintresse kräver offentlig belysning.

8. Iaktta stor försiktighet vid publicering av självmord och självmordsförsök särskilt av hänsyn till anhöriga och vad ovan sagts om privatlivets helgd.

9. Visa alltid brotts- och olycksoffer och deras anhöriga största möjliga hänsyn. Pröva noga publicering av namn och bild med hänsyn tagen till offren och deras anhöriga.

10. Framhäv inte berörda personers etniska ursprung, kön, nationalitet, yrke, politisk tillhörighet, religiös åskådning eller sexuell läggning om det saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande.

Var varsam med bilder

11. Vad som i dessa regler sägs gäller i tillämpliga delar även om bildmaterial.

12. Bildmontage, retuscherings på elektronisk väg eller bildtext får ej utformas så att det vilseleder eller lurar läsaren. Ange alltid i direkt anslutning till bilden om den är förändrad genom montage eller retusch. Detta gäller även vid arkivering.

Hör båda sidor

13. Sträva efter att ge personer som kritiserats i faktaredovisande material tillfälle att bemöta kritiken samtidigt. Sträva också efter att återge alla parter ståndpunkter. Var uppmärksam på att anmälningar av olika slag kan ha till enda syfte att skada den som blivit anmäld.

14. Tänk på att en person, misstänkt för brott, i lagens mening alltid betraktas som oskyldig om fällande dom inte föreligger. Den slutliga utgången av en skildrad rättssak bör redovisas.

Var försiktig med namn

15. Överväg noga konsekvenserna av en namnpublicering som kan skada människor. Avstå från sådan publicering om inte ett uppenbart allmänintresse kräver att namn anges.

16. Om inte namn anges undvik att publicera bild eller uppgift om yrke, titel, ålder, nationalitet, kön eller annat, som gör en identifiering möjlig.

17. Observera att hela ansvaret för namn- och bildpublicering faller på den som återger materialet.

KOMMENTAR TILL DEL I

För tolkning av begreppet "god publicistisk sed" svarar för pressens del i första hand Pressens Opinionsnämnd samt i ärenden som inte hänskjuts till nämnden Allmänhetens Pressombudsman. Det bör uppmärksammas att Pressens Opinionsnämnd och Allmänhetens Pressombudsman ej prövar fråga om avsteg från reglerna i radio- eller televisionsprogram. För granskning av dessa program finns den av regeringen utsedda Granskningsnämnden.

Opinionsnämndens utslag publiceras förutom i den klandrade tidningen i refererande form i Medievärlden och tidningen Journalisten. Abonnemang på nämndens utslag kan beställas hos Tidningsutgivarna.

PO utger en årsberättelse där de från principiell synpunkt viktigaste ärendena kommenteras.

Granskningsnämndens beslut kan rekvireras hos nämndens kansli.

II. YRKESREGLER

En stark journalistisk integritet är avgörande för trovärdigheten. Den som granskar samhället måste också själv kunna tåla att bli granskad. Att journalisten visar hänsyn i arbetet på fältet är viktigt för allmänhetens förtroende. Tilltron till medierna och dess medarbetare bygger på att yrkesreglerna följs.

Journalistens integritet

1. Ta inte i tjänsten emot journalistiska uppdrag av personer utanför den redaktionella ledningen.
2. Acceptera inte uppdrag, inbjudan, gåva, gratisresa eller annan förmån – och ingå inte avtal eller andra förbindelser – som kan misstänkliggöra din ställning som fri och självständig journalist.
3. Ge inte efter för påtryckningar från utomstående i avsikt att hindra eller inskränka berättigad publicitet.
4. Använd inte din ställning som journalist, eller presskortet, till att utöva påtryckning för egen eller andras vinning eller till att skaffa privata förmåner.
5. Utnyttja inte för egen eller andras vinning opublicerade nyheter beträffande ekonomiska förhållanden eller åtgärder hos stat, kommuner, organisationer, företag eller enskilda.
6. Beakta journalistavtalets bestämmelse om att medarbetare inte får åläggas att skriva mot sin övertygelse eller utföra förödmjukande uppdrag.

Anskaffning av material

7. Tillmötesgå rimliga önskemål från intervjuade personer om att i förväg få veta hur och var deras uttalanden återges.
8. Visa särskild hänsyn mot ovana intervjuobjekt. Upplys den intervjuade om huruvida samtalet är avsett för publicering eller enbart för information.
9. Förfalska inte intervjuer eller bilder.
10. Visa hänsyn vid fotograferingsuppdrag samt vid anskaffning av bilder, särskilt i samband med olyckor och brott.
11. Beakta upphovsrätten vad avser text och bild och ljud.
12. Ange källan när en framställning huvudsakligen bygger på annans sakuppgifter.

KOMMENTAR TILL DEL II

Undertecknarna av dessa regler vill med detta avsnitt ge vägledning i det journalistiska arbetet på fältet och på redaktionerna när problem uppstår som endast ofullständigt eller inte alls behandlas i lagar, kollektivavtal eller i övriga delar av dessa etiska regler för massmedier.

Detta avsnitt är inte bara en regelsamling, det är också avsett att stimulera till en kontinuerlig debatt inom journalistkåren i yrkesetiska frågor. Reglerna gör inte anspråk på att täcka alla de situationer som journalisten kan möta i sitt arbete.

Reglerna avser alla redaktionella medarbetare, alltså i tillämpliga delar även journalister vid radio, tv och nya medier.

Ett medlemskap i Journalistförbundet innebär att man förbundet sig att följa yrkesreglerna.

Journalistförbundets styrelse verkar för att förbundets medlemmar efterlever denna del av reglerna. Förbundets yrkesetiska nämnd, YEN, bidrar till detta arbete.

III. RIKTLINJER MOT TEXTREKLAM

Det är viktigt att värna mediernas trovärdighet och integritet. Detta kräver att medierna står fria och är självständiga i sin medierapportering. Låt inga misstankar uppstå hos allmänheten att utomstående otillbörligt kan påverka innehållet i, eller utöva inflytande över, det som publiceras. Se till att ingen sammanblandning kan ske av redaktionellt material och reklambudskap.

Checklista mot textreklam:

Var särskilt vaksam och kritisk vid följande situationer:

- när utomstående erbjuder idéer och förslag till material som är sammankopplade med motprestationer i någon form
- när erbjudanden lämnas om resor och förmåner som är gratis eller kraftigt subventionerade
- när förhandslöfte om publicitet efterfrågas
- när produkter/tjänster i konsumentupplysande material redovisas. Låt det klart framgå hur urvalet ägt rum, hur produkter/tjänster blivit jämförda eller testade samt att redaktionen är avsändare. Eftersträva mångsidighet vid sådana redovisningar så att ett otillbörligt gynnande inte sker.
- när utomstående intressenter, t ex PR-byråer, lobbyister, forskare, företag, myndigheter eller organisationer, bidrar med information och upplysningar. Det gäller särskilt inom områden där lagen inskränker rätten att publicera reklam, till exempel för läkemedel, tobak, alkohol och reklam riktad till barn.
- vid publicitet kring företags, organisationers eller myndigheters verksamhet, produkter eller andra arrangemang, så att ett otillbörligt gynnande inte sker
- vid publicitet kring egen försäljning av varor och tjänster samt egna arrangemang

- när arrangemang genomförs i samverkan med utomstående så att det, där det är relevant, framgår med vem samarbetet sker och förutsättningarna för samarbetet
- när produkter eller varumärken exponeras i sammanhang som kan antas utgöra produktplacering

Stadgar för Pressens Opinionsnämnd

§ 1

Pressens Opinionsnämnd (PON) behandlar ärenden som gäller tillämpningen av god publicistisk sed.

Nämnden har att fritt pröva innebörden av detta begrepp. Nämnden prövar sådana ärenden rörande material som omfattas av utgivaransvaret enligt TF och YGL i all periodisk press som genom abonnemang eller lösnummerförsäljning eller på annat sätt är tillgänglig för envar.

Nämnden prövar också ärenden rörande Internetpubliceringar med följande begränsningar:

a) Granskningen skall avse Internetpubliceringar från företag som är representerade i Pressens Samarbetsnämnd.

b) Granskningen skall omfatta sådana Internetpubliceringar som enligt 1 kap 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen utgör bilaga till periodisk skrift eller som avses i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen och tillhandahålls av redaktionen för en tryckt periodisk skrift eller av företag som ingår i koncern som samtidigt ger ut tryckt periodisk skrift.

§ 2

Nämnden kan uppta ärenden efter anmälan av Allmänhetens Pressombudsman eller efter anmälan, som ingivits till denne och som denne hänskjutit till nämnden.

Anmälan, som ingivits till ombudsmannen men av denne lämnats utan åtgärd, kan av anmälaren hänskjutas till nämnden under förutsättning att saken rör anmälaren själv.

Enskild person kan vara anmälare. Anmälningar från företag, organisationer och myndigheter bör i allmänhet prövas endast om det gäller rättelse eller genmäle.

§ 3

Nämnden har rätt att i särskilda fall pröva ärenden även under andra förutsättningar eller i annan ordning än vad som ovan sagts. Nämnden avgör också huruvida ett anmält ärende skall upptas till behandling eller ej.

Nämnden har vidare rätt att, även efter påbörjad handläggning, visa ett ärende ifrån sig.

Verkställande av utredningar i mera allmän mening ingår inte i nämndens uppgift.

§ 4

Nämnden avger opinionsuttalanden.

Dessa är offentliga.

§ 5

Nämnden består av en ordförande, en förste, en andre, en tredje vice ordförande samt fjorton ledamöter.

Nämnden är uppdelad i två avdelningar, vardera avdelningen bestående av en ordförande eller vice ordförande och sju ledamöter. Med iakttagande av föreskrifterna i 8 § första stycket, bestäms genom lottning ledamöternas placering i avdelningarna för ett halvår i taget. Avdelningarna är lika behöriga att behandla de ärenden som PON handlägger.

För ledamöterna finns sammanlagt fjorton suppleanter, vilka var och en inträder vid förfall för sådan ledamot i någon av avdelningarna som utsetts i samma ordning som suppleanten.

§ 6

Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen och Sveriges Tidskrifter utser var för sig två ledamöter i nämnden jämte två suppleanter för dem.

Chefsjustitieombudsmannen och ordföranden i Sveriges Advokatsamfund utser gemensamt sex ledamöter och sex suppleanter för dem. Dessa ledamöter och suppleanter som skall representera allmänheten skall vara aktade medborgare med bred samhällserfarenhet. De får inte stå i beroendeförhållande till tidningsföretag eller pressens organisationer.

Mandattiden vars längd är två år, börjar löpa den 1 juli. Val till nämnden bör förättas minst två månader före mandatperiods början. Till ledamot eller suppleant i nämnden kan ingen väljas för en sammanlagd tjänstgöringstid om mer än sex år.

Ordföranden och vice ordförandena bör vara jurister med erfarenhet som ordinarie domare. De utses för en mandattid av två år från den 1 juli av Pressens Samarbetsnämnd. Vid nyval skall samråd först ske med ordföranden och vice ordförandena i nämnden. Till ordförande eller vice ordförande i nämnden kan ingen väljas för en sammanlagd tid om mer än åtta år.

Var och en av de fyra organisationer, som utser ledamöter i nämnden, kan vid behov förordna tillfälliga ersättare för dem. Den tjänstgörande ordföranden har motsvarande befogenhet beträffande övriga ledamöter.

§ 7

Nämnden utser sekreterare. Det åligger denne att efter ordförandens anvisningar bereda ärendena, föra protokoll och ombesörja övriga expeditionsgöromål.

§ 8

Nämnden beslutar när, förutom ordföranden eller en vice ordförande, en ledamot eller suppleant, utsedd av var och en av de i § 6 första stycket nämnda organisationerna, samt tre ledamöter eller suppleanter, utsedda enligt § 6 andra stycket är närvarande.

Nämnden kan besluta även när ordföranden eller en vice ordförande och fem ledamöter eller suppleanter, varav minst två skall vara utsedda enligt § 6 andra stycket, är närvarande.

Om det är uppenbart att anmälan inte kan föranleda pressetiskt klander, är nämnden beslutför med ordföranden eller en vice ordförande, en ledamot eller suppleant utsedd enligt § 6 första stycket och en ledamot eller suppleant utsedd enligt § 6 andra stycket, om de är ense.

Om det befinnes lämpligt kan principiellt viktiga ärenden utsättas till avgörande av samtliga ordförande och ledamöter eller suppleanter.

§ 9

Vid behandling i nämnden av ärende som rör viss publicering får ej delta någon som företräder eller är anställd hos det publicerande företaget.

§ 10

Varje ledamot av nämnden äger vid beslut en röst. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Enhällighet bör eftersträvas. Ordföranden kan, vid delade meningar inom nämnden i fråga om beslut, söka åstadkomma enighet genom att ajournera ärendet. Om skilda meningar föreligger skall reservation till nämndens beslut avgivas.

Suppleant äger delta i nämndens överläggningar men ej i besluten såvida han ej ersätter ordinarie ledamot.

§ 11

Av nämnden klandrad tidning erlägger expeditionsavgift, som för år 2007 uppgår till följande belopp:

TS-RS-upplaga vardagar	Kronor
Upp till 10.000 exemplar	12.000:-
Över 10.000 exemplar	30.000:-

För av nämnden klandrad Internetpublicering erläggs en expeditionsavgift som baseras på upplagan för den periodiska skrift som företaget ger ut.

§ 12

Expeditionsavgiften, som utgör ett bidrag till täckande för kostnaden för PO och PON, inbetalas till TU Service AB.

§ 13

Företag vars tidning eller Internetpublicering klandrats bör utan dröjsmål i oavkortat skick och på väl synlig plats publicera opinionsnämnden hela uttalande och utan anmaning redovisa hos PO att så har skett.

§ 14

Nämnden avger årligen rapport om sin verksamhet till de i 6 § nämnda pressorganisationerna, till chefsjustitieombudsmannen och till advokatsamfundets ordförande.

Nämndens ordförande skall regelbundet informera PO om dess verksamhet.

§ 15

Fråga om ändring av grunderna för nämndens sammansättning eller verksamhet kan väckas av nämnden eller av Pressens Samarbetsnämnd och avgöres av Pressens Samarbetsnämnd efter hörande av chefsjustitieombudsmannen och advokatsamfundets ordförande.

KOMMENTAR TILL STADGARNA FÖR PON

Till § 3:

Enligt § 3 avgör nämnden huruvida den skall uppta ett anmält ärende till prövning eller ej. Nämnden kan vidare, även efter påbörjad handläggning visa ett ärende ifrån sig.

Om en tryck- eller yttrandefrihetsrättslig prövning i samma ärende inletts eller redan ägt rum, bör dock nämnden särskilt överväga om en pressetisk prövning är erforderlig, och skall därvid noga beakta att pressetiken inte får utgöra ett hinder för tryck- eller yttrandefrihetens utövning.

Instruktion för Allmänhetens Pressombudsman

§ 1

Allmänhetens Pressombudsman (PO) har till uppgift att råda och bistå enskilda som känner sig förfördelade av publicitet rörande material som omfattas av utgivaransvaret enligt TF och YGL i periodisk skrift och Internetpubliceringar, på eget initiativ eller efter anmälan undersöka avvikelser från god publicistisk sed, eventuellt hänskjuta sådana ärenden till Pressens Opinionsnämnd (PON) för avgörande samt genom opinionsbildning verka för god publicistisk sed.

Ifråga om Internetpubliceringar har PO:s uppgift följande begränsningar:

- a) Granskningen skall avse Internetpubliceringar från företag som är representerade i Pressens Samarbetsnämnd.
- b) Granskningen skall omfatta sådana Internetpubliceringar som enligt 1 kap 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen utgör bilaga till periodisk skrift eller som avses i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen och tillhandahålls av redaktionen för en tryckt periodisk skrift eller av företag som ingår i koncern som samtidigt ger ut tryckt periodisk skrift.

§ 2 Anmälan skall vara skriftlig. Om den gäller en Internetpublicering skall utskrift av avsedd publicering bifogas.

§ 3

PO biträdes närmast av Allmänhetens Biträdande Pressombudsman (bitr. PO). När PO är förhindrad att utöva sin tjänst, utövas denna av biträdande PO. Denne inträder efter beslut av PO även i övrigt i hans ställe vid behandling av visst ärende eller viss grupp av ärenden.

Bitr. PO får ej vidta åtgärd eller fatta beslut som rubbar eller ändrar av PO meddelade föreskrifter eller tillämpade grunder.

§ 4

PO skall skyndsamt försöka lösa tvister mellan enskilda och tidningar, som orsakats av publicitet, genom att på ett tidigt stadium erbjuda medlande och rådgivande tjänster. I förekommande fall skall PO genom direkt hänvändelse till berörd tidning snabbt söka åstadkomma beriktigande eller skäligt utrymme för genmäle för den förfördelade. Vad som sägs i första stycket gäller även tvister i anledning av sådana Internetpubliceringar som avses i 1 §.

§ 5

Vid avgörande av fråga huruvida ett ärende skall hänskjutas till Pressens Opinionsnämnd (PON) skall PO främst grunda sin bedömning på följande omständigheter:

- a) Det skall finnas skälig grund för anmälan.
- b) Det skall vara av betydelse med hänsyn till etiska principer och den skada som ett meddelande kan tänkas ha vållat någon att anmälan prövas av nämnden.

c) Anmälan måste avse en artikel som är relativt aktuell.

Finner PO att ovan nämnda omständigheter inte föreligger skall ärendet avskrivas. Hänsyn bör därvid tagas till om tillfredsställande rättelse eller genmäle publicerats.

Anmälan till PO kan upptagas till prövning endast om den avser artikel eller Internetpublicering som publicerats inom tre månader före dagen då anmälan inkom, såvida icke särskilda skäl föreligger. PO skall regelbundet informera ordföranden i nämnden om sin verksamhet.

§ 6

PO skall inhämta skriftligt medgivande från den närmast förfördelade innan han - efter anmälan från annan än den direkt förfördelade eller på eget initiativ - hänskjuter ett ärende till opinionsnämnden.

§ 7

Anmälan, som ingivits till ombudsmannen men av denne lämnats utan åtgärd, kan av anmälaren inom en månad från tidpunkten för beslutet hänskjutas till nämnden under förutsättning att saken rör anmälaren själv.

Klagomål från anmälare, som inte berörs av den påtalade publiceringen må icke av anmälaren föras vidare till opinionsnämnden.

§ 8

Det förutsätts att företag vars tidning eller Internetpublicering anmälts på uppmaning av PO inkommer med erforderligt antal exemplar av tidning där den anmälda artikeln införts eller om möjligt utskrift av den anmälda Internetpubliceringen.

§ 9

Utöver vad ovan i §§ 1 - 6 angivits såsom uppgifter för PO har denne att i förekommande fall lämna allmänheten upplysningar i pressetiska frågor. Sådan rådgivning skall vara kostnadsfri.

PO skall vidare i möjligaste mån medverka i allmän upplysningsverksamhet rörande frågor inom det pressetiska området. Häri innefattas medverkan i form av föredrag, artiklar m m i facktidsskrifter och andra publikationer samt, om så erfordras, även inom ramen för journalistutbildningen.

§ 10

Till PO bör utses en person med särskilda insikter inom området för pressetik. Hänsyn bör även tagas till vederbörandes journalistiska erfarenheter.

PO utses av ett kollegium bestående av chefsjustitieombudsmannen, ordföranden i Sveriges Advokatsamfund samt ordföranden i Pressens Samarbetsnämnd och anställs hos Pressens Samarbetsnämnds Delegation för Allmänhetens Pressombudsman som inrättas och finansieras av PK, Journalistförbundet, Tidningsutgivarna och Sveriges Tidskrifter.

Tjänstgörings- och avlöningsförhållanden fastställs i särskilt kontrakt mellan PO och Delegationen. PO tillsätts för en mandatperiod på tre år. Har uppsägning ej skett senast ett år före mandatperiodens utgång från Delegationens sida eller ett

halvt år före periodens utgång från PO:s sida, förnyas mandatet automatiskt med en ny treårsperiod. För varje ny mandatperiod gäller samma uppsägningsperiod som för den första perioden.

Bitr. PO utses av styrelsen i Pressens Samarbetsnämnds Delegation för Allmänhetens Pressombudsman i samråd mellan PO och Delegationen. Tjänstgörings- och avlöningsförhållanden fastställs i särskilt kontrakt mellan bitr PO och Delegationen.

§ 11

PO må icke utan Delegationens vetskap och medgivande åtaga sig uppdrag utanför de i 8 § omnämnda områdena.

§ 12

Fråga om ändring av denna instruktion avgöres av Pressens Samarbetsnämnd.

Stadgar för Pressens Samarbetsnämnds Delegation för Allmänhetens Pressombudsman

§ 1

Verksamhetens namn skall vara Pressens Samarbetsnämnds Delegation för Allmänhetens Pressombudsman, vilken utgörs av Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen och Sveriges Tidskrifter.

§ 2

Delegationen skall ha till ändamål att besluta om anställande av och bestrida löne- och administrationskostnader för Allmänhetens Pressombudsman och Allmänhetens Biträdande Pressombudsman.

§ 3

För Delegationen skall finnas en styrelse i vilken var och en av de i Delegationen ingående organisationerna utser två ordinarie ledamöter och en suppleant. Styrelsen skall ha sitt säte i Stockholm. Den utser inom sig ordförande. Den är beslutför, när minst en representant från var och en av de i Delegationen ingående organisationerna är närvarande.

§ 4

Delegationens firma tecknas av den eller dem som styrelsen därtill utser.

§ 5

Delegationens räkenskaper skall per den 31 december varje år sammanföras till ett fullständigt bokslut. För granskning av styrelsens förvaltning och Delegationens räkenskaper utser Svenska Tidningsutgivareföreningens styrelse för varje kalenderår en auktoriserad revisor och en suppleant för denne. Före utgången av april månad varje år skall Delegationens styrelse till revisorn lämna förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för det förflutna kalenderåret. Revisorn skall till Delegationen avge skriftlig berättelse över sin granskning av förvaltningsberättelsen jämte vinst- och förlusträkningen samt balansräkningen och skall tillstyrka eller avstyrka ansvarsfrihet för styrelsen. Frågan om beviljande av ansvarsfrihet avgörs av de i Delegationen ingående organisationerna.

§ 6

Eventuellt uppkommet överskott i Delegationens verksamhet skall användas för dess ändamål enligt § 2 ovan.

§ 7

Delegationens stadgar kan endast ändras genom beslut av Delegationen.

§ 8

Upplöses Delegationen skall dess tillgångar överlämnas till Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen och Sveriges Tidskrifter.

Riktlinjer angående åsiktsannonsering

1. Med åsiktsannonser avses i dessa riktlinjer främst:

Partiannonser, som propagerar för politiska meningar i t ex valtider, och annonser, i vilka enskilda personer, företag eller organisationer vill sprida idéer och åsikter eller värva medlemmar för sin verksamhet.

2. Tidningarna bör i positiv anda pröva frågor om införande av åsiktsannonser. Utgivare har rätt att vägra införa åsiktsannonser, som inte anses förenliga med tidningens allmänna policy.

I princip gäller det här en granskning och sovrning av annonsmaterial i likhet med övrigt stoff som ingår i tidningen.

Det skall emellertid anses särskilt förpliktigande, att införa en åsiktsannons - från enskilda, företag, organisationer eller från partier – om det gagnar ett samhällsintresse av allsidig debatt och angelägen information. Annonser från politiska partier, som är representerade i riksdag och/eller kommunala församlingar samt från arbetsmarknadens partsorganisationer, bör intas i det skick annonsören önskar - utan strykningar eller tillägg från vederbörande tidnings sida.

3. I den mån begärd rättelse av sakuppgift eller genmäle icke införes eller införes på ett sätt, som inte tillfredsställer den svarande, bör denne ha rätt att få införa sådant bemötande i form av annons. Den svarande bör kunna räkna med att få in sådan annons utan ändring, såvitt den inte strider mot tryckfrihetsförordningen, allmän lag eller de pressetiska reglerna.

Radio - tv

Utdrag ur 1996 års radio- och TV-lag

1 kap. 1 §

I denna lag finns föreskrifter om sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel.

En sändning anses riktad till allmänheten endast om den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den.

2 kap 1 §

För att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz krävs tillstånd enligt denna lag. /...../

2 kap 2 §

Tillstånd att sända TV-program meddelas av regeringen, om sändningsverksamheten finansieras med TV-avgiften enligt lagen ([1989:41](#)) om finansiering av radio och TV i allmänhetens tjänst, och av Radio- och TV-verket i övriga fall.

Tillstånd att till hela landet eller till utlandet sända ljudradioprogram meddelas av regeringen. Regeringen meddelar också tillstånd att sända lokal digital ljudradio.

Tillstånd att sända närradio enligt [4 kap.](#) och lokalradio enligt [5 kap.](#) meddelas av Radio- och TV-verket.

/...../

3 kap. 7 §

Ett tillstånd att sända TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet ska råda i ljudradion och televisionen.

6 kap 1 §

Den som sänder TV-program eller som sänder ljudradioprogram efter tillstånd av regeringen skall se till att programverksamheten som helhet präglas av det

demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet.

6 kap. 3 §

Uppgifter som förekommit i ett TV-program som inte är reklam och som sänts på annat sätt än genom tråd, skall beriktigas när det är befogat.

Även uppgifter som förekommit i TV-program som inte är reklam och som sänts genom tråd bör beriktigas när det är befogat.

6 kap 4 §

Program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

9 kap 2 §

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna./...../

9 kap 3 §

Granskningsnämnden för radio och TV består av en ordförande och sex andra ledamöter. För ledamöterna finns ersättare till det antal regeringen bestämmer. Minst en av ledamöterna eller ersättarna skall vara vice ordförande. Ordföranden och vice ordföranden skall vara eller ha varit ordinarie domare.

Granskningsnämnden för radio och TV är beslutsför med ordföranden eller en vice ordföranden och ytterligare tre ledamöter. Ärenden som uppenbart inte är av större vikt eller principiell betydelse får dock avgöras av ordföranden eller en vice ordförande. Regeringen får föreskriva att en tjänsteman hos nämnden skall ha rätt att fatta beslut på nämndens vägnar, dock inte beslut som innebär att den sändande brustit vid tillämpningen av denna lag eller de villkor som gäller för sändningarna.

Om det vid en överläggning i Granskningsnämnden för radio och TV kommer fram skiljaktiga meningar, tillämpas föreskrifterna i 16 kap. rättegångsbalken.

Utdrag ur Sveriges Television AB:s sändningstillstånd meddelat av regeringen 2009-12-17

**(Sändningstillstånden för Sveriges Radio AB och Utbildningsradion AB
innehåller i huvudsak motsvarande bestämmelser)**

Innehållet i sändningarna

5 §

Sändningsrätten ska utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i televisionen.

SVT ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Ämnesval och framställning ska ta sikte på vad som är relevant och väsentligt.

6 §

Den enskildes privatliv ska respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

7 §

SVT ska erbjuda ett mångsidigt programutbud som omfattar allt från det breda anslaget till mer särpräglade programtyper. Hög kvalitet och nyskapande form och innehåll ska utmärka programverksamheten.

Programmen ska utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet tillgodoser skiftande förutsättningar och intressen hos befolkningen i hela landet. Programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och som helhet präglas av folkbildningsambitioner. SVT ska beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och utrymme ska ges åt en mångfald av åsikter och meningsriktningar.

8 §

SVT har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. Språkvårdsfrågor ska beaktas i verksamheten. SVT ska tillhandahålla ett mångsidigt utbud av program av hög kvalitet på svenska språket.

§ 9

Nyhetsverksamheten i SVT ska bedrivas så att en mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer kommer till uttryck i olika program.

SVT ska meddela nyheter, stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden och därvid ge den allsidiga information som medborgarna behöver för att vara orienterade och ta ställning i samhälls- och kulturfrågor.

SVT ska granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna samt spegla verksamheten inom sådana organ och inom andra maktsfärer.

Nyhetsförmedling och samhällsbevakning ska ha olika perspektiv, så att händelserna speglas utifrån olika geografiska, sociala och andra utgångspunkter.

SVT ska sända regionala nyhetsprogram.

10 §

SVT ska erbjuda ett mångsidigt kulturutbud av hög kvalitet. Detta utbud ska fördjupas, utvecklas och vidgas under tillståndsperioden.

SVT ska bevaka, spegla och kritiskt granska händelser på kulturlivets olika områden i Sverige och i andra länder. Det utländska programutbudet ska spegla olika kulturkretsar och innehålla program från olika delar av världen. Program om och från de nordiska grannländerna ska sändas i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen. /...../

11 §

SVT ska erbjuda ett varierat utbud av program av hög kvalitet för och med barn och unga. Programmen ska på barns och ungdomars egna villkor förmedla nyheter och fakta samt kulturella och konstnärliga upplevelser från olika delar av Sverige och världen. SVT ska ha en omfattande nyproduktion och egen produktion av program i olika genrer för barn och unga. /...../

12 §

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

SVT bör ägna stor uppmärksamhet åt sättet att skildra våld i nyhetsprogram och andra program som informerar publiken om det faktiska våld som förekommer.

13 §

SVT ska beakta behoven hos personer med funktionsnedsättning. /...../

§ 14

SVT ska beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. /...../

15 §

SVT ska verka för mångfald i programverksamheten genom en variation i produktionsformer. Vid sidan om en betydande egen programproduktion ska utläggningar, samarbetsprojekt och inköp av program bidra till denna variation liksom utomståendes medverkan i den egna programproduktionen.

16 §

SVT ska kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. SVT ska se till att meddelandet ges en lämplig utformning och att det inte genom sin omfattning eller på annat sätt inverkar menligt på programverksamheten.

Genmäle

17 §

Den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påstående ska ges tillfälle till genmäle. Begäran om genmäle ska behandlas skyndsamt. Bifalls begäran om genmäle, ska ett genmäle sändas så snart det kan ske eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av SVT ska bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden för radio och TV anmäla bolagets beslut eller dess handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag ska innehålla uppgifter om skälen för avslaget.

Villkor för reklam och sponsring

18 §

SVT får inte sända reklam. Förbudet omfattar inte sponsringsmeddelanden, reklam för egen programverksamhet eller för programverksamhet från SR och UR, utbildningsmaterial eller andra liknande produkter med direkt anknytning till programmen.

19 §

SVT får inte sända sådana sponsrade program där sponsorsbidraget har tillfallit SVT direkt.

Utan hinder av första stycket får sponsring förekomma

- i SVT:s sändningar i samband med sportevenemang
- av program som innebär utsändning av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning där SVT är arrangör, under förutsättning att det är ett arrangemang inom ramen för ett åtagande gentemot Europeiska Radiounionen (EBU) eller ett arrangemang av liknande betydelse samt att programmet direktsänds till flera länder.

Detta gäller inte sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år. /...../

20 §

Bestämmelser om sponsringsmeddelande finns i 7 kap. 8 § första stycket radio- och TV-lagen.

En sponsors logotype får användas endast om det kan ske utan risk för förväxling med tjänst eller vara som sponsorn erbjuder till försäljning. Sponsringsmeddelandet, som ska vara kort, får inte åtföljas av musik och ska även i övrigt ges en neutral utformning.

21 §

Vid sändning av reklam enligt 18 § behöver inte reklamslagen omges av ljud- och bildsignaturer enligt 7 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen eller vara minst en minut långa enligt 7 kap. 6 §.

Utdrag ut förordning med instruktion för Granskningsnämnden för radio och TV

utfärdad den 19 juni 1996.

Uppgifter

§ 1

Granskningsnämnden för radio och TV har till uppgift att utöva tillsyn över efterlevnaden av regler för sändningarnas innehåll i fråga om ljudradio- och TV-sändningar till allmänheten. I granskningen ingår kontroll av att ett företag, som på grund av tillstånd enligt 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen (1996:844) har rätt att sända ljudradio- och TV-program, utövar denna rätt i enlighet med det tillstånd för programverksamheten som gäller. Nämnden skall också följa innehållet i utländska ljudradio- och TV-sändningar som riktas till den svenska allmänheten.

§ 2

I radio- och TV-lagen finns bestämmelser om de uppgifter myndigheten har i fråga om efterhandsgranskning av program.

Granskningsärendenas handläggning

§ 6

Med granskningsärende avses i denna förordning ett ärende i vilket nämnden prövar om den som ansvarar för sändningen har fullgjort sina skyldigheter enligt radio- och TV-lagen (1996:844) eller enligt det tillstånd som beslutats med stöd av 2 kap. 2 § samma lag.

§ 7

Nämndens granskar program efter anmälan eller på eget initiativ.

§ 8

Om en anmälan har kommit in till nämnden senare än sex månader efter det att programmet sändes, ska den inte granska programmet om det inte finns särskilda skäl.

Nämnden får inte pröva en tillståndshavares ställningstagande med anledning av en begäran om genmäle, om den som har begärt genmäle motsätter sig att saken prövas.

Nämnden får pröva frågor om intrång i en enskilds privatliv endast om den enskilde skriftligen medger det.

- - -

Kort sammanfattning av reglerna rörande tryckfrihet och yttrandefrihet

I vanliga fall svarar var och en inför domstol för sina gärningar. Enligt tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) gäller en annan ordning för sådant som publiceras i tryckta skrifter, sänds i radio och TV och (i viss utsträckning) publiceras på Internet. Ansvaret ligger här på en enda person, för periodiska skrifter (dvs tidningar och tidskrifter som utkommer minst 4 gånger per år) på den ansvarige utgivaren, för andra tryckta skrifter i regel på författaren (se TF 8 kap) samt för radio och TV-program och vissa Internetpubliceringar på utgivaren (se YGL 6 kap).

Utgivaransvar och meddelarskydd

Utgivaren svarar alltså ensam för det innehåll som publiceras eller sänds. Ingen utomstående har något att göra med vad som sker inom redaktionen, inte heller med ursprunget till de uppgifter som publiceras. Att ansvaret ligger på en enda person motiveras främst med att den som vet något skall kunna meddela det för publicering eller skriva en insändare eller artikel om det utan att behöva träda fram öppet och kanske bli utsatt för repressalier. Även tjänstemän som är bundna av tystnadsplikt kan i regel fritt meddela vad de vet för publicering.

En meddelares ansvarsfrihet faller dock bort i tre fall, nämligen 1) om meddelaren genom uppgiftslämnandet gör sig skyldig till allvarigare brott mot rikets säkerhet, 2) om meddelaren uppsåtligen lämnar ut allmänna handlingar med uppgifter för vilka sekretess gäller, och 3) om meddelaren uppsåtligen berättar om uppgifter för vilka s k kvalificerad sekretess gäller.

Det är ett brott mot TF och YGL att röja en författare, uppgiftslämnare eller medverkande som vill vara anonym (se TF 3 kap resp YGL 2 kap).

Det är förbjudet för myndigheter eller annat allmänt organ att försöka ta reda på en författares eller meddelares identitet. Sådan efterforskning bestraffas numera uttryckligen i TF och YGL, dock med undantag för de fall då den som efterforskas kan åtalas eller bli föremål för ingripande för sitt meddelande eller sin framställning.

Enligt TF och YGL får inte någon utomstående förhandsgranska en skrift eller en sändning eller förbjuda tryckningen eller sändningen av programmet.

Åtal för tryck- och yttrandefrihetsbrott

Efter publicering kan innehållet i en skrift eller en radio- eller tv-sändning prövas av domstol. För de flesta tryck- och yttrandefrihetsbrott gäller s k allmänt åtal, vilket innebär att åtal väcks av justiekanslern. Vid ärekränkingsbrott måste emellertid den som kränkts själv väcka åtal om det inte – undantagsvis – anses finnas skäl för allmänt åtal. Den slutliga prövningen ligger på domstol som i dessa mål har en särskild sammansättning eftersom skuldfrågan i första hand skall prövas av jury.

Vad som kan vara brottsligt som ett otillåtet yttrande anges i den s k brottskatalogen i TF. YGL har ingen brottskatalog utan hänvisar till TF. Förutom ett antal brott mot staten anges där bl a uppvigling, hets mot folkgrupp och förtal och förolämpning, dvs ärekränkning.

Förutom otillåtna yttranden finns också regler om otillåtet offentliggörande. Det innebär publicering av sådant som skall hållas hemligt (se TF 7:5).

Straffskalorna i brottsbalken (BrB) skall tillämpas (TF 7:6). Det är nödvändigt att studera BrB jämsides med TF.

Förtalsbrottet

TF och BrB betecknar som förtal att någon utpekas som brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest uppgift lämnas som är ägnad utsätta denne för andras missaktning.

Att uppgiften är sann friar inte utan vidare. Man får inte säga något kränkande bara därför att det är sant. Bara om man var skyldig att uttala sig eller om det med hänsyn till omständigheterna var försvarligt att lämna uppgift i saken kan det bli en frikännande dom. Utgivaren måste då visa att uppgiften var sann eller att han - vid den tidpunkten då uppgiften lämnades - hade skälig grund för den.

Uttrycket "försvarligt att lämna uppgift i saken" torde bl a innebära att en vidsträckt kritikrätt bör föreligga när det gäller personer som framträder inför offentligheten eller vilkas verksamhet tilldrar sig intresse ur allmän synpunkt. Även behovet av en fullständig och vederhäftig nyhetsförmedling kan ibland ha företräde framför den enskildes anspråk på skydd mot kränkande uttalanden.

Att föra bevisningen om "skälig grund" kan vara svårt ifråga om uppgifter i en tidning och ett radioprogram; utgivaren har kanske själv inte tagit del av uppgiften före publicering. Man måste då göra antagandet att han verkligen hade tagit del av den och ställa frågan, om det med hänsyn till då kända förhållanden och tillgängliga kontrollmöjligheter, var rimligt att tro att den var riktig.

Även förtal av avliden kan bestraffas. Det förutsätts då att gärningen antingen är sårande för de efterlevande eller annars kan anses "kränka den frid som bör tillkomma den avlidne".

Allmänna handlingars offentlighet

De statliga och kommunala myndigheters handlingar, allmänna handlingar, är i regel fritt tillgängliga för vem som helst, dvs offentliga (TF 2 kap). En myndighet är skyldig att ställa offentliga handlingar till förfogande för den som vill se dem. Det gäller både de handlingar som har upprättats hos myndigheten och sådana som har kommit in till myndigheten från enskild eller annan myndighet. Med handlingar förstås dels framställningar i skrift eller bild och dels upptagningar som kan avläsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Till den senare gruppen handlingar räknas bl a bandupptagningar, datorprogram, e-post och videogram.

Undantagen från offentligheten finns angivna i en särskild lag, 1980 års sekretesslag. Frågan om utlämnande av en handling skall prövas av den myndighet som förvarar den. Den tjänsteman, som har handlingen i sin vård, kan i klara fall själv lämna ut den. Om han vägrar, har man rätt att få frågan hänskjuten till myndigheten och vid förnyat avslag överklaga. Besvärsvägen går via kammarrätten till regeringsrätten. Vid beslut av allmän underrätt går besvärsvägen via hovrätten till högsta domstolen. Beslut av departementschef kan överklagas hos regeringen (TF 2:15).

Anser man att en myndighet förfarit oriktigt kan man - samtidigt med eller i stället för att överklaga - vända sig till JK eller JO som har möjlighet att ingripa med åtal mot felande tjänstemän men inte kan ändra ett meddelat beslut eller beordra myndighet att göra det.

Hemligstämpling kan av myndighet åsättas en handling, om myndigheten finner skäl till antagande att hinder mot utlämnande av handlingen föreligger enligt sekretesslagen eller annan författning. Stämpeln tjänar som varningssignal men är inte bindande vare sig för myndighetens egen utlämningsprövning eller vid besvärprövning.

Har beträffande handlingar som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet förordnats, att endast viss myndighet får pröva frågor om handlingens utlämnande, skall detta antecknas på handlingen. Det kallas för kvalificerad hemligstämpling.

Upphovsrätt

Upphovsrättslagen syftar till att ge den som innehar upphovsrätten ett skydd för de litterära och konstnärliga verk som denne framställt. Som litterärt verk anses t ex böcker, tidningar, tidskrifter, beskrivande framställningar, kartor och teckningar. Som konstnärliga verk anses t ex musikaliska verk, fotografier, målningar och annan bildkonst.

Det upphovsrättsliga skyddet gäller oavsett i vilken form eller på vilket sätt - t ex i tryckt form eller genom en digital publicering - som verket framförs.

För att ett verk skall föreligga fordras en viss grad av självständighet och originalitet. Det som skyddas är alltså den individuella utformningen av verket som sådan. Ledare, reportage, kulturartiklar, recensioner, tecknade porträtt och karikatyrer m m är i regel verk. Motsvarande gäller för radio- och tv-program. En nyhet, dvs det faktum att något har inträffat, är inte skyddad.

Den som har skapat verket har ensamrätt att förfoga över det (2 §). Han eller hon kan bestämma om verket skall mångfaldigas, överföras eller på annat sätt göras tillgängligt för allmänheten. Denna s k ekonomiska rätt kan den som innehar upphovsrätten helt eller delvis överlåta. Om flera har medverkat och deras bidrag inte kan särskiljas, har de upphovsrätten gemensamt. Upphovsrätten till en intervju torde vanligen tillkomma intervjuaren, men om den intervjuade själv har skrivit eller dikterat intervjun helt eller delvis, kan upphovsrätten tillkomma honom eller henne eller båda tillsammans. För radio- och tv-program är delad upphovsrätt vanligast.

Den som innehar upphovsrätt har också ideella rättigheter (3 §). Han eller hon har rätt att vid offentliggörande få sitt namn nämnt, och verket får inte ändras så att dennes "litterära eller konstnärliga anseende eller egenart" kränks. Verket får inte heller offentliggöras i kränkande form eller sammanhang. Den ideella rätten kan den som innehar upphovsrätten bara delvis överlåta.

Det är inte tillåtet att kopiera verk annat än för ens eget privata bruk – och då bara ett eller några få exemplar (12 §). Kopieringsrätten ger inte rätt att framställa några exemplar om förlagan har gjorts tillgänglig i strid med reglerna i 2 § om ensamrätten. Ett kopieringsförbud gäller också för radio- och TV-program.

Skolor, företag, myndigheter, organisationer m m kan i vissa fall få ett kollektivt tillstånd att kopiera för sin egen användning eller information via Bonus Presskopia tel 08/545 429 00.

Upphovsrätten till ett verk hindrar inte att verket refereras. Citat får göras "i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som betingas av ändamålet" (22 §). Det betyder att man får citera för att underbygga en egen framställning – t ex en recension - men man får inte citera mer än just vad som

behövs för detta. Detta är också lagens stöd för de s k pressgrannespalterna. I en kritisk eller vetenskaplig framställning får man i anslutning till texten återge offentliggjort konstverk. Konstverk får också återges i tidning eller tidskrift i samband med redogörelse för dagshändelse, såvida verket inte skapats för att återges i en sådan publikation.(23 §). I vissa fall har konstnären rätt till ersättning.

Upphovsrätten varar i regel till utgången av sjuttionde året efter att den som innehar upphovsrätten avlidit (43 §). För fotografiska bilder som inte har verkshöjd är skyddstiden 50 år efter det år då bilden framställdes (49 a§).

Kataloger, tabeller och andra sådana faktasamlingar har skydd mot eftergörande under 15 år (49 §).

ADRESSFÖRTECKNING

Allmänhetens Pressombudsman: Anmälningar angående kränkande publicitet och upplysningar i pressetiska frågor
Box 223 10, 104 22 Stockholm. Besöksadress Industrigatan 2A
Tel: 08/692 46 00, Fax: 08-692 46 05 www.po.se

Pressens Opinionsnämnd
Box 223 10, 104 22 Stockholm Besöksadress Industrigatan 2A
Tel: 08/692 46 00, Fax 08-692 46 05, www.po.se

Pressens Samarbetsnämnd (gemensamt organ för PK, Journalistförbundet, Sveriges Tidskrifter och Tidningsutgivarna):
Box 22500, 104 22 Stockholm Tel: 08/692 46 00

Publicistklubben (PK)
Långholmsgatan 19, 1 tr, 117 33 STOCKHOLM
Tel:08/669 61 24, Fax: 08/556 061 41 www.publicistklubben.se

Granskningsnämnden för radio och TV
Box 32, 121 25 Stockholm Tel: 08-606 79 70 www.grn.se

Svenska Journalistförbundet (SJF)
Yrkesetiska nämnden: Anmälningar ang. brott mot yrkesreglerna
Vasagatan 50, 111 20 Stockholm
Tel: 08/613 75 00 Fax: 08-21 26 80 www.sjf.se

Svenska Tidningsutgivareföreningen (Tidningsutgivarna)
Box 22500, 104 22 Stockholm
Tel: 08/692 46 00 Fax 08-692 46 65 www.tu.se

Sveriges Tidskrifter
Vasagatan 50, 111 20 STOCKHOLM
Tel: 08-54529890 Fax: 08- 14 98 65 www.sverigestidskrifter.se

Sveriges Radio AB
105 10 Stockholm Tel: 08/784 00 00 www.sr.se

Sveriges Television AB
105 10 Stockholm Tel: 08/784 00 00 www.svt.se

Sveriges Utbildningsradio AB
115 80 Stockholm Tel: 08/784 00 00 www.ur.se